

Για μια ελληνική εκπαίδευση με Λογική και Παιδεία

του Τάσου Ανθουλιά (<https://www.helidoni.info/>)

Περιεχόμενα

	Σελ.
01. <u>Πρώτη προϋπόθεση</u> – αξιολόγηση δομών και προσώπων	2
Ρόλος του σχολικού συμβούλου	2
Ρόλος του διευθυντή σχολείου	2
02. <u>Δεύτερη προϋπόθεση</u> – ανάθεση ευθυνών στους εκπαιδευτικούς	3
(α) Εκπαιδευτικοί στόχοι ανά μάθημα, βαθμίδα και τάξη	3
(β) Εφαρμογή του πολλαπλού βιβλίου	4
03. <u>Το παιδί και το βιβλίο – Ανάγνωση</u>	5
Μια αποτελεσματική και εφικτή αντιμετώπιση του προβλήματος	7
04. <u>Η διδασκαλία της γραφής</u>	8
05. <u>Τα Μαθηματικά στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση</u>	9
06. <u>Η εκπαίδευση στη μεταβιομηχανική εποχή</u>	10
(α) Κατανόηση της λογικής – Λογικά διαγράμματα	11
(β) Η χρησιμοποίηση μιας γλώσσας προγραμματισμού	12
(γ) Δημιουργία με τα πολλαπλά μέσα	12
07. <u>Η ιδιότητα του «καθηγητή πληροφορικής»</u>	13
08. <u>Για την κατάργηση της αποστήθισης</u>	13
09. <u>Η ηλεκτρονική βιβλιοθήκη του εκπαιδευτικού</u> – e-books και βίντεο	15
10. <u>Η εκπαίδευση των καθηγητών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης</u>	16
11. <u>Σύνδεση της εκπαίδευσης με την παραγωγική διαδικασία</u>	16
12. <u>Η ριζική αλλαγή νοοτροπίας και στάσης ζωής</u>	16
<u>ΥΓ 1.</u> Μια σύντομη συζήτησή μου με τον Ιωάννη Κακριδή	17
<u>ΥΓ 2.</u> Μια συνέντευξη του καθηγητή Ιωάννη Παρασκευόπουλου	18

Η ελληνική εκπαίδευση θέλει βαθιές αλλαγές, αλλά αυτό δεν είναι καθόλου εύκολο. Χρειάζεται μεγάλη προετοιμασία για να καταφέρουμε να ξεφύγουμε από την επικρατούσα αντίληψη για την εκπαίδευση και να χρησιμοποιήσουμε τη λογική που είναι σήμερα στα αζήτητα.

Δείτε και το βίντεο: <https://www.youtube.com/watch?v=kbes1DOd-TM>

1. Πρώτη προϋπόθεση είναι η εφαρμογή μιας σοβαρής αξιολόγησης δομών και προσώπων – πράγμα αυτονόητο, το οποίο χρειάζεται ιδιαίτερη θεσμική προσοχή, με αναβάθμιση του ρόλου (και των προσόντων) των σχολικών συμβούλων και των διευθυντών των σχολείων. (Θα πρέπει, βέβαια, να ερευνηθεί η ανάγκη για την ύπαρξη περισσότερων σχολικών συμβούλων).

Ρόλος του σχολικού συμβούλου

Η ανάγκη της συνεχούς επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών είναι πολύ μεγάλη, αλλά το πλήθος των εκπαιδευτικών είναι επίσης πάρα πολύ μεγάλο, όπως και η ποικιλία των γνωστικών αντικειμένων. Είναι αδύνατο να γίνει από κάποιον ειδικό φορέα. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να αυτοεπιμορφώνονται, όπως κάθε σύγχρονος επιστήμονας.

Ο βασικός ρόλος του σχολικού συμβούλου είναι να βοηθά τους εκπαιδευτικούς, καθοδηγώντας τους, στην αυτοεπιμόρφωσή τους. Να προτείνει υλικά και μέσα επιμόρφωσης, να κάνει σεμινάρια και πρότυπες διδασκαλίες κλπ.

Επίσης, ο σχολικός σύμβουλος πρέπει να συμμετέχει στις αξιολογήσεις δομών και προσώπων.

Ρόλος του διευθυντή του σχολείου

Πρώτα απ' όλα θα πρέπει να μειωθεί στο ελάχιστο η γραφειοκρατία με την οποία ασχολείται ο διευθυντής ενός σχολείου και να γίνεται με τη βοήθεια υπολογιστή και διαδικτύου.

Φυσικά, ο διευθυντής του σχολείου με τη βοήθεια του συλλόγου των εκπαιδευτικών του σχολείου οφείλει να οργανώνει την καθημερινότητα της λειτουργίας του σχολείου.

Αλλά ένας βασικός ρόλος που πρέπει να αναλάβει είναι να εμπνέει τους εκπαιδευτικούς του σχολείου για να βελτιώσουν την εργασία τους και τη συνολική ατμόσφαιρα του σχολείου και να ενισχύει τις θετικές πρωτοβουλίες των εκπαιδευτικών.

(Ας μη ξεχνάμε πως σήμερα ο καλός εκπαιδευτικός «χαλάει την πιάτσα» και γι' αυτό σπρώχνεται στο περιθώριο).

Επίσης, ο διευθυντής του σχολείου πρέπει να συμμετέχει στις αξιολογήσεις δομών και προσώπων.

2. Δεύτερη προϋπόθεση είναι η ανάθεση πραγματικών ευθυνών στους εκπαιδευτικούς ως πραγματικούς επιστήμονες. Η απάντηση «εγώ κάνω αυτά που μου λέει το Υπουργείο Παιδείας και γράφει το επίσημο σχολικό βιβλίο» πρέπει επιτέλους να τελειώσει. Γι' αυτό απαιτούνται δύο μεγάλες αλλαγές:

(α) Αντικατάσταση των αναλυτικών προγραμμάτων από εκπαιδευτικούς στόχους ανά μάθημα, βαθμίδα και τάξη. Απλούς και καθαρούς στόχους με λογική και επιστημονική εγκυρότητα και σύμφωνα με την αυτονόητη διατύπωση του Bruner πως «**καμιά γνώση δεν είναι γνώση αν δεν οδηγεί σε άλλη γνώση**». Ξέρω πως συνήθως «τα απλά πράγματα είναι τα πιο δύσκολα». Σκεφτείτε πόσο δύσκολο είναι να βρούμε τον «κοινό νου», την «κοινή λογική» και τόσα άλλα απλά πράγματα...

Τι χρειάζεται, όμως, να ξέρει, στα Μαθηματικά για παράδειγμα, ένα παιδί που τελειώνει το δημοτικό σχολείο; Και δείτε μερικές από τις εγκληματικές ενέργειες του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

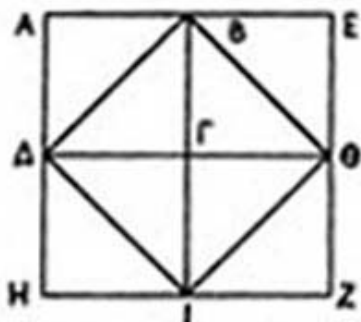
Παρουσίασε μια έρευνα που έκανε σε παιδιά της Β δημοτικού και βρήκε πως μόνο το 30% από αυτά είχε καταφέρει να αφομοιώσει την ύλη των Μαθηματικών της Α δημοτικού (που περιλάμβανε τους αριθμούς από το 1 ως το 20 και τις πράξεις με αυτούς τους αριθμούς). Και μετά από την έρευνα αυτή αποφασίζει να φορτώσει, επιπλέον, στα Μαθηματικά της Α δημοτικού και τους αριθμούς από το 20 ως το 100. Σχιζοφρένεια ή σκοταδισμός;

Στη Β δημοτικού το παιδί μαθαίνει την αντιμεταθετική ιδιότητα ($5 \times 3 = 3 \times 5$), αλλά στη Γ δημοτικού αναγκάζεται να αποστηθίσει την πλήρη προπαίδεια (δηλαδή ξεχωριστά σαν ποίημα, πόσο κάνει 5×3 και πόσο κάνει 3×5 σε διαφορετική σειρά: πολλαπλάσια του 5, πολλαπλάσια του 3). Κατάργηση της λογικής των Μαθηματικών.

Όσο για τα Μαθηματικά της ΣΤ δημοτικού ο μαθητής θα «μάθει» πως η πρωτοβάθμια εξίσωση (που εμφανίζεται σ' αυτή την τάξη χωρίς να διδάσκονται οι πραγματικοί αριθμοί) έχει πέντε διαφορετικούς τρόπους λύσης και όχι έναν!...

Η συστηματική καταστροφή της Μαθηματικής σκέψης των παιδιών

Ο αείμνηστος εξαιρετικός παιδαγωγός και πανεπιστημιακός Χρήστος Φράγκος είχε κάνει μια έρευνα με τίτλο «Η εφαρμογή της μαιευτικής μεθόδου του Σωκράτη στα παιδιά». Ήταν στηριγμένη στον ακριβή διάλογο που παρουσιάζει ο Πλάτων στο έργο «Μένων».

Ο Μένων ήταν ένας νεαρός αριστοκράτης, στον οποίο ο Σωκράτης παρουσίασε τη διαδικασία της μαιευτικής μεθόδου του με ένα παράδειγμα. Κάλεσε έναν αμόρφωτο δούλο του Μένωνα και αφού σχεδίασε στο έδαφος ένα τετράγωνο (με πλευρά 2 ποδών), ζήτησε από τον δούλο να υπολογίσει και να σχεδιάσει ένα

διπλάσιο τετράγωνο. Φυσικά ο δούλος δεν ήταν ικανός για κάτι τέτοιο από μόνος του. Οπότε έκανε λάθη, ο Σωκράτης δεν του έλεγε τα λάθη, αλλά με ερωτήσεις που του έκανε τον οδηγούσε να καταλαβαίνει μόνος του τα λάθη του, μέχρις ότου ο δούλος κατάφερε μόνος του να βρει τη λύση.

Ο Φράγκος σκέφτηκε, λοιπόν, να δοκιμάσει αυτό το πρόβλημα, χρησιμοποιώντας αυτόν τον διάλογο με μαθητές από τη δεύτερη δημοτικού μέχρι την τρίτη γυμνασίου. Τα αποτελέσματα, όμως, της έρευνας ήταν εντελώς αποκαρδιωτικά.

Το ποσοστό των παιδιών που κατάφερε να λύσει το πρόβλημα μέσα από τον διάλογο αύξανε από τη δεύτερη στην τρίτη τάξη και από την τρίτη στην τέταρτη τάξη του δημοτικού όπου έφτασε σε ποσοστό μεγαλύτερο του 60%. Από κει και ύστερα κατέβαινε συνεχώς στην πέμπτη και στην έκτη τάξη του δημοτικού.

Η τραγωδία πήρε την τελική της μορφή στο γυμνάσιο όπου φάνηκε όλη η σύγχυση του μυαλού των παιδιών που έφταναν να φτιάχνουν μέχρι και παραλληλεπίπεδα αντί για το ζητούμενο διπλάσιο τετράγωνο!...

Το ελληνικό σχολείο είχε πετύχει τον στόχο του: την καταστροφή της Μαθηματικής σκέψης των παιδιών, δηλαδή της λογικής.

(β) Εφαρμογή του πολλαπλού βιβλίου, όπως είχε νομοθετηθεί από την κυβέρνηση Κων. Μητσοτάκη με σχέδιο του καθηγητή Ιωάννη Παρασκευόπουλου (και στη συνέχεια καταργήθηκε αμέσως από το ΠΑΣΟΚ). Ο εκπαιδευτικός θα διαλέγει εκείνο το βιβλίο (από τα εγκεκριμένα του Υπουργείου Παιδείας) που θεωρεί καταλληλότερο για τη διδασκαλία του και την επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί.

Οργάνωση της εφαρμογής του πολλαπλού βιβλίου

Το σημαντικότερο και δυσκολότερο πρόβλημα είναι ο σχεδιασμός των εκπαιδευτικών στόχων ανά μάθημα, τάξη και βαθμίδα. Αυτόν τον σχεδιασμό θα πρέπει να αναλάβει μια ειδική επιτροπή (ας την ονομάσουμε Επιτροπή Στόχων), η οποία θα αποτελείται από σοβαρούς και καταξιωμένους επιστήμονες **με ιδιαίτερες βάσεις στην παιδαγωγική, στην εξελικτική ψυχολογία και στη διδακτική**. Τα ωρολόγια προγράμματα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης καταρτίζονται από την Επιτροπή Στόχων συνδυαζόμενα, φυσικά, με τους στόχους που τίθενται.

Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο είναι εντελώς ακατάλληλο γι' αυτό το ζήτημα – και το έχει αποδείξει εδώ και πολλά χρόνια. Είναι θλιβερά τα όσα συνέχεια κάνει στα αναλυτικά προγράμματα. Όσο για το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής θα πρέπει να συγχωνευθεί με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο – δεν έχει κανένα νόημα η ανεξάρτητη ύπαρξή του. (Το μόνο που μπορεί να συμβεί είναι η σύγκρουσή του με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο).

Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο μπορεί να αναλάβει τις δύο σχετικές ευθύνες:

(α) Την έγκριση των βιβλίων στα πλαίσια του «πολλαπλού βιβλίου», εφόσον είναι κατάλληλα για την επίτευξη των εκπαιδευτικών στόχων που θα έχουν οριστεί από την Επιτροπή Στόχων. Η έννοια της «καταλληλότητας» δεν σημαίνει χρήση των «παραδοσιακών» μεθόδων που χρησιμοποιούνται στην Ελλάδα, αλλά χρήση μεθόδων που έχουν χρησιμοποιηθεί παγκόσμια με θετικά αποτελέσματα. Η απόρριψη κάποιου βιβλίου θα πρέπει να συνοδεύεται από πλήρη αιτιολόγηση.

(β) Τη συνεχή διεξαγωγή ερευνών για τον έλεγχο της επίτευξης των στόχων που έχουν τεθεί για κάθε μάθημα, κάθε τάξης, σε κάθε βαθμίδα. Τα αποτελέσματα των ερευνών (μαζί με τον τρόπο διεξαγωγής τους) θα δίνονται στην Επιτροπή Στόχων για πιθανές αναγκαίες τροποποιήσεις των εκπαιδευτικών στόχων με την πάροδο των χρόνων.

3. Το παιδί και το βιβλίο – Ανάγνωση

Το σημερινό παιδί μεγαλώνει μέσα σε ένα κόσμο που αντιστρατεύεται την ισόρροπη ανάπτυξή του. Όλες του οι αισθήσεις βομβαρδίζονται συνέχεια από ερεθίσματα που δεν μπορεί ούτε να τα αφομοιώσει ούτε να τα αξιολογήσει. Το ομαδικό παιχνίδι, για τα περισσότερα παιδιά, έχει ελαχιστοποιηθεί. Η κοινωνική επαφή έχει περιοριστεί και οι οικογενειακές σχέσεις έχουν χαλαρώσει.

Το ίδιο το παιδί αντιμετωπίζεται από την οικονομία και άμεσα και έμμεσα ως καταναλωτής. Ας σκεφτούμε και την καθημερινή γλωσσική διαστροφή μέσα από την τηλεόραση, με διαφημίσεις όπου τα ρούχα γίνονται «πιο λευκά απ’ τα λευκά», φεύγει η «δυνατή» βρωμιά, καθαρίζονται οι «σωματικοί» λεκέδες, οι οδοντόπαστες δίνουν «σεξ-απίλ», τα χέρια «λατρεύονται» όταν τα «περιποιούμαστε» με κάποια κρέμα κλπ.

Το βιβλίο έχει απομείνει το μόνο μέσο, με απεριόριστες δυνατότητες, για την πνευματική ανάπτυξη, τη γλωσσική καλλιέργεια και την ψυχική ισορροπία του παιδιού. Αλλά τα παιδιά μας δεν διαβάζουν. Γιατί;

Πρώτα απ’ όλα γιατί **δεν ξέρουν να διαβάζουν** – δεν ξέρουν πραγματική ανάγνωση. Το διάβασμα φαίνεται κάτι απλό και αυτονόητο. Νομίζουμε πως, αν το παιδί μάθει να ξεχωρίζει τα γράμματα του αλφάβητου και αποστηθίσει τους ήχους που δημιουργούν οι διάφοροι συνδυασμοί τους, η δεξιότητα της ανάγνωσης έχει κατακτηθεί. Από κει και ύστερα απαιτείται απλώς η εξάσκηση (διάβασμα μερικών μικρών κειμένων) για να αυξηθεί η ταχύτητα της ανάγνωσης.

Αλλά η ανάγνωση δεν είναι μια απλή διαδικασία αποκρυπτογράφησης των γραπτών συμβόλων (δηλαδή των γραμμάτων και των συνδυασμών τους) και μετατροπής τους σε ήχους. Είναι μια πολύπλοκη νοητική διεργασία που μετατρέπει **ταυτόχρονα** τους ήχους σε εικόνες αντικειμένων και έννοιες. Δηλαδή, όταν διαβάζουμε, στο μυαλό μας δημιουργούνται εικόνες και έννοιες που τροποποιούνται και αναπροσαρμόζονται με βάση τις πληροφορίες που παίρνουμε συνεχώς μέσα από το κείμενο.

Δεν αρκεί να αποκωδικοποιούμε τα γράμματα και τους συνδυασμούς τους για τη μετατροπή τους σε ήχους. Πρέπει **ταυτόχρονα** να μετατρέπουμε τους ήχους (πραγματικούς ή νοητούς στην περίπτωση που διαβάζουμε «από μέσα μας») σε εικόνες αντικειμένων και έννοιες. Όταν αυτή η διπλή διαδικασία κατακτηθεί, τότε μόνο μπορούμε να πούμε ότι το παιδί ξέρει να διαβάζει.

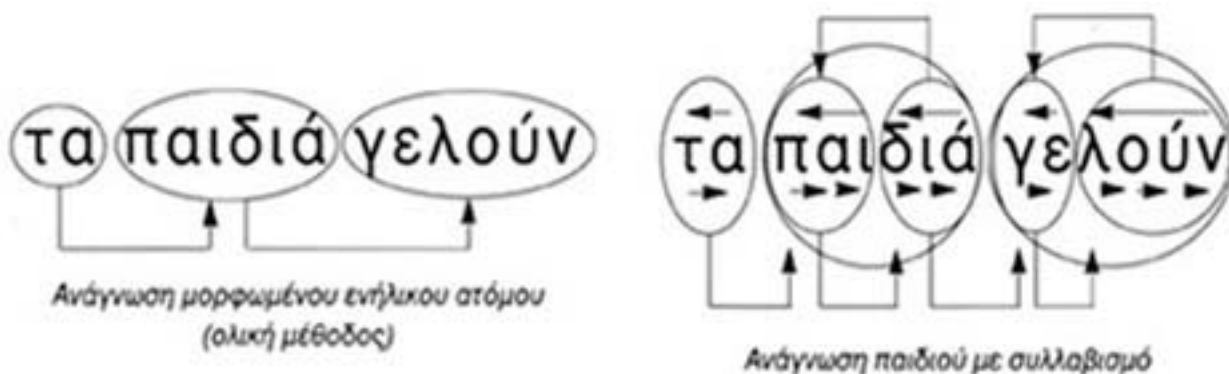
Είναι πολύ εύκολο να διαπιστώσουμε οποιαδήποτε στιγμή αν ένα παιδί έχει μάθει ή όχι να διαβάζει, κάνοντας το ακόλουθο απλό τεστ: Δίνουμε στο παιδί να διαβάσει (για πρώτη φορά) μια πρόταση λίγο μεγαλύτερη από μία αράδα ενός παιδικού βιβλίου. Η πρόταση αυτή θα πρέπει να καταλήγει σε ερωτηματικό.

Αν το παιδί ξεκινήσει να διαβάζει την πρόταση δίνοντας στη φωνή του, από την αρχή, ερωτηματική χροιά (σαν να έχει «δει» το ερωτηματικό πριν αρχίσει να διαβάζει την πρόταση), τότε ξέρει πια να διαβάζει, δηλαδή **να διαβάζει και να καταλαβαίνει αυτά που διαβάζει**.

Αν, όμως, το παιδί δώσει ερωτηματική χροιά στη φωνή του όταν φτάσει στην τελευταία λέξη της πρότασης ή (ακόμα χειρότερα) στην τελευταία συλλαβή της τελευταίας λέξης, τότε δεν έχει μάθει ακόμα να διαβάζει, δηλαδή **δεν καταλαβαίνει αυτά που εμφανίζεται να διαβάζει**. Γιατί, λοιπόν, να του αρέσει το διάβασμα; Κι αυτό μπορεί να κρατήσει χρόνια...

Οι δάσκαλοι γνωρίζοντας αυτό το πρόβλημα βάζουν δυο-τρία παιδιά να διαβάσουν διαδοχικά φωναχτά το ίδιο κείμενο, ώστε οι άλλοι μαθητές να καταλάβουν το κείμενο με τη βοήθεια της ακοής.

Η αιτία αυτού του τεράστιου προβλήματος (που οδηγεί στην απώθηση του διαβάσματος) είναι η εκμάθηση της ανάγνωσης με τη μέθοδο του συλλαβισμού (με τον παραπλανητικό όρο «αναλυτικοσυνθετική» μέθοδος) που επιβλήθηκε **υποχρεωτικά** στα ελληνικά σχολεία από τη δεκαετία του '80.

Σκεφτείτε κάτι απλό: Φαντάζεστε πως στις ΗΠΑ, τη Μεγ. Βρετανία, την Αυστραλία, την Ιαπωνία, την Κίνα κλπ. μπορεί να διδαχτεί η ανάγνωση με συλλαβισμό; Εκεί πώς μαθαίνουν, άραγε, τα παιδιά να διαβάζουν;

What is this?

This cat has a nice mouth.

永恒的爱

(αιώνια αγάπη)

Και μη χαρακτηρίζετε εύκολα τα παιδιά με τη δικαιολογία της «δυσλεξίας» (που χρησιμοποιείται σαν πασπαρτού). Σκεφτείτε μήπως απλώς φταίει η εκπαίδευσή τους.

Ο δεύτερος λόγος που τα παιδιά μας δεν διαβάζουν είναι τα σχολικά βιβλία με το περιεχόμενό τους και την υποχρέωση για αποστήθιση πραγμάτων που δεν τους ενδιαφέρουν. Είναι λογικό μετά να θεωρούν αρνητική γενικά την έννοια του βιβλίου. Και να μη ξέρουν πώς πραγματικά διαβάζεται ένα βιβλίο.

Δείτε το βίντεο: <https://www.youtube.com/watch?v=nnYvQQNUhs4>

Μια αποτελεσματική και εφικτή αντιμετώπιση του προβλήματος

Έχει επανειλημμένα αποδειχθεί πειραματικά πως τα παιδιά ηλικίας 5 ως 6 χρόνων ανταποκρίνονται πολύ ικανοποιητικά –και μάλιστα με ευχαρίστηση– στα παιχνίδια με τις κάρτες, όπως αναφέρονται στο παραπάνω βίντεο:

Μπορεί, λοιπόν, αυτή η προετοιμασία για την κατάκτηση της ανάγνωσης να γίνεται στη διάρκεια της τελευταίας χρονιάς του **Νηπιαγωγείου** χωρίς καμιά απολύτως αναφορά σε γράμματα και συλλαβές – μια λέξη είναι μια εικόνα όπως η εικόνα του αντικειμένου που αυτή η λέξη εκφράζει.

Έτσι τα παιδιά όταν πάνε στην Α δημοτικού θα έχουν ήδη συνηθίσει να κοιτούν τις λέξεις ολόκληρες χωρίς να παρασύρονται στον συλλαβισμό. Με αυτόν τον τρόπο ο δάσκαλος της Α δημοτικού θα μπορεί να εφαρμόσει εκείνον τον τρόπο που ο ίδιος θεωρεί καλύτερο για τη διδασκαλία του με μόνο στόχο την κατάκτηση της αναγνωστικής ικανότητας των μαθητών στη διάρκεια αυτής τάξης. Και δεν θα δημιουργηθεί καμιά αναστάτωση των εκπαιδευτικών της Α δημοτικού.

Μπορείτε να κατεβάσετε μια πλήρη παρουσίαση της διαδικασίας με τις κάρτες (μαζί με μία επιλογή καρτών) από τη διεύθυνση: <https://www.helidoni.info/b3.htm>

4. Η διδασκαλία της γραφής

Η σύγχρονη γραφή δεν είναι αυτή που διδάσκεται στο σχολείο, δεν είναι δηλαδή η γραφή με το μολύβι, αλλά η γραφή με το πληκτρολόγιο του ηλεκτρονικού υπολογιστή. Όταν το παιδί μεγαλώσει, είναι μάλλον απίθανο να χρησιμοποιεί τη γραφή με το μολύβι (ή με κάποιου είδους στίλο) σε οποιαδήποτε δραστηριότητά του. Ακόμα και οι γιατροί γράφουν σήμερα τις συνταγές τους στον υπολογιστή...

Από την άλλη, όμως, γνωρίζουμε σήμερα ότι η ανάπτυξη της δεξιότητας των χεριών του παιδιού βοηθάει την ανάπτυξη του εγκεφάλου του. Δυστυχώς, το ελληνικό σχολείο έχει ουσιαστικά καταργήσει δραστηριότητες που αναπτύσσουν τη δεξιότητα των χεριών, όπως η χειροτεχνία, η ξυλοκοπτική κλπ.

Θα ήταν, λοιπόν, σκόπιμο να χρησιμοποιήσουμε τη διδασκαλία της γραφής με το μολύβι (που έτσι κι αλλιώς γίνεται στο σχολείο) για την ανάπτυξη αυτής της δεξιότητας (και όχι με στόχο αυτή καθαυτή τη γραφή).

Οι αντιφάσεις, όμως, του ελληνικού σχολείου συνεχίζονται. Μολονότι υποτίθεται πως το σχολείο ενδιαφέρεται να μάθει στο παιδί να κάνει «ωραία» γράμματα (που δεν χρειάζονται πια, αλλά θα ακούσετε πολλές φορές τους εκπαιδευτικούς να κάνουν παρατηρήσεις για τα γράμματα του παιδιού), ουσιαστικά κανείς δεν ενδιαφέρεται να προσφέρει στο παιδί τις τρεις αναγκαίες προϋποθέσεις που θα επιτρέψουν την ανάπτυξη μιας ομοιόμορφης και καλοσχεδιασμένης γραφής. Οι προϋποθέσεις αυτές είναι οι εξής:

α) Η εκμάθηση της φοράς σχεδίασης των διαφόρων γραμμών ενός γράμματος.

Δεν είναι εύκολο να καθορίσουμε γενικούς κανόνες για τη φορά σχεδίασης. Για παράδειγμα, άλλες ευθείες γραμμές γράφονται με φορά από πάνω προς τα κάτω και άλλες με φορά από κάτω προς τα πάνω.

Γενικά, τα παιδιά έχουν την τάση να σχεδιάζουν τους κύκλους δεξιόστροφα, ενώ στα γράμματα τα κυκλικά τμήματα τις περισσότερες φορές (αλλά όχι όλες) σχεδιάζονται αριστερόστροφα. Θα πρέπει να βοηθήσουμε το παιδί να μάθει να σχεδιάζει το κάθε γράμμα με έναν συγκεκριμένο τρόπο.

β) Η σχεδίαση ισοϋψών γραμμών, με τη σωστή τοποθέτησή τους πάνω σε μια γραμμή. Θα πρέπει να βοηθήσουμε το παιδί να σχεδιάζει τα γράμματα στις σωστές αναλογίες. Γι' αυτό, θα πρέπει να χρησιμοποιεί τετράδια που έχουν τέσσερις γραμμώσεις για κάθε γραμμή:

Κεφάλι

γ) Ο τρόπος με τον οποίο το παιδί πρέπει να κρατάει το μολύβι όταν γράφει – και γενικά η σωστή στάση του σώματος, καθώς και η τοποθέτηση του τετραδίου πάνω στο γραφείο ή στο τραπέζι. Φυσικά, θα πρέπει να γίνεται απόλυτα αποδεκτή η περίπτωση της πιθανής αριστεροχειρίας κάποιων παιδιών.

Όταν οι μαθητές αρχίσουν να μαθαίνουν τη γραφή σε υπολογιστή θα πρέπει σιγά-σιγά να μαθαίνουν και το πώς θα παρουσιάζουν σωστά τα κείμενά τους, με μορφή που θα αναδεικνύει τη σημασία κάθε κειμένου. Δείτε και το βίντεο:

<https://www.youtube.com/watch?v=JQjSGInHr0U>

5. Τα Μαθηματικά στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Τα Μαθηματικά είναι ένα εργαλείο για τη μελέτη και κατανόηση του περιβάλλοντος. Ο σκοπός μας δεν είναι «να μάθει το παιδί Μαθηματικά». Εκείνο που θέλουμε είναι «να μάθει να χρησιμοποιεί τα Μαθηματικά» στη ζωή του: από τα πιο απλά καθημερινά προβλήματα μέχρι τα πιο σύνθετα επιστημονικά.

Για να πετύχουμε αυτόν τον σκοπό πρέπει να δίνουμε τις απαραίτητες μαθηματικές έννοιες με απλό και κατανοητό τρόπο, ώστε το παιδί να τις πλησιάζει εύκολα και με ευχαρίστηση. Επίσης, πρέπει να δείχνουμε με παραδείγματα και προβλήματα τη σημασία και τη χρησιμότητα των Μαθηματικών στη γνωριμία του παιδιού με το περιβάλλον του. Έτσι, και το ενδιαφέρον των μαθητών μεγαλώνει και η μάθηση γίνεται πιο ουσιαστική.

Θα πρέπει, επιτέλους, να καταλάβουμε πως τα Μαθηματικά δεν είναι για τους «λίγους», τους «έξυπνους», τους «εκλεκτούς». Τα Μαθηματικά είναι για όλους. Όλα τα παιδιά μπορούν να καταλάβουν και να αγαπήσουν τα Μαθηματικά. Αρκεί, βέβαια, να τα διδάξουμε με τη σωστή μέθοδο: προσεγγίζοντας τον τρόπο με τον οποίο τα παιδιά αναπτύσσουν τη σκέψη τους και τη λογική τους. Δείτε και το βίντεο:

<https://www.youtube.com/watch?v=Pxf1HiVyHDK>

6. Η εκπαίδευση στη μεταβιομηχανική εποχή

Γίνεται συχνά λόγος για το «Ψηφιακό σχολείο». Τι εννοούμε, όμως, με τον όρο αυτό; Μήπως πριν συζητήσουμε για την «ψηφιοποίηση» της εκπαίδευσης πρέπει να ξέρουμε τι σημαίνει εκπαίδευση, δηλαδή πώς μαθαίνει ένα παιδί; Τρεις ήταν οι επιστήμονες που με τις έρευνές τους μας περιέγραψαν αναλυτικά πώς συντελείται η μάθηση και ποια είναι τα στάδιά της: ο Πιαζέ, ο Μπρουνερ και ο Ντεκρολί – και ιδιαίτερα ο Πιαζέ που μετέτρεψε την εκπαίδευση από ένα σύνολο δογμάτων και ευχών σε επιστήμη και αποκάλυψε την ενεργητική φύση της νόησης.

<https://www.youtube.com/watch?v=YVa8UQ2xnEo>

Παραδοσιακά, η διαδικασία της μάθησης υποτίθεται πως ήταν πολύ απλή. Από το ένα μέρος υπήρχε κάποιος που “ήξερε” (ο δάσκαλος) και από το άλλο μέρος υπήρχαν κάποιοι που “δεν ήξεραν” (οι μαθητές). Ο δάσκαλος έλεγε όσα “ήξερε” (και έπρεπε και οι άλλοι να ξέρουν) στους μαθητές. Αν οι μαθητές τα επαναλάμβαναν “σωστά” (δηλαδή με τον τρόπο που τα άκουσαν ή τα διάβασαν στο σχολικό βιβλίο, που ως ένα βαθμό υποκατάστησε τον δάσκαλο), προφορικά ή γραπτά, τότε τα είχαν “μάθει”. Στην περίπτωση που ένας μαθητής δεν “μάθαινε”, τότε αυτός ο μαθητής ήταν τεμπέλης, αμελής, απρόσεκτος ή, τελοσπάντων, δεν “έπαιρνε τα γράμματα” και έμενε στην ίδια τάξη να τα “ξανακούσει”. Έτσι κι αλλιώς, πάντως, το παιδί όφειλε να “αγαπήσει” το σχολείο – ήταν μέρος του ρόλου του ως μαθητής.

Αν όμως η φύση της νόησης είναι ενεργητική, τότε και η μάθηση θα πρέπει να είναι ενεργητική (το “θα πρέπει” με την έννοια ότι δεν μπορεί να υπάρξει αλλιώς). Δηλαδή, για να μάθω κάτι πρέπει να το “ανακαλύψω” (για την ακρίβεια: να το ξαναανακαλύψω) μόνος μου. Οποιαδήποτε προσπάθεια, ακόμα και η πιο “σύγχρονη” (με εποπτικά μέσα, όργανα κλπ.), αν έχει παθητικό χαρακτήρα είναι καταδικασμένη σε αποτυχία.

Έτσι, ο ρόλος του δασκάλου είναι πια διαφορετικός. Δεν “κατέχει” τη γνώση για να τη μεταδώσει στους μαθητές του. Αλλά είναι ο δημιουργός των συνθηκών εκείνων, που θα κινήσουν το ενδιαφέρον των μαθητών πρώτα για την παρατήρηση, μετά για την έρευνα και, τέλος, για την ανακάλυψη. Και λέγοντας ενδιαφέρον εννοούμε το πραγματικό, το αυθόρμητο ενδιαφέρον που προκαλείται από τη διάθεση του παιδιού να γνωρίσει τον εαυτό του και τον κόσμο μέσα στον οποίο ζει – και ωθείται σ’ αυτό από την ανάγκη να δημιουργήσει.

Ας έρθουμε τώρα στις νέες τεχνολογίες. Φυσικά το να βάλουμε έναν υπολογιστή μπροστά σε κάθε μαθητή και έναν διαδραστικό πίνακα που να παριστάνει τον δάσκαλο απλώς θα έχουμε μια παραδοσιακή (δηλαδή αποτυχημένη και πάλι) εκπαίδευση που θα είναι απλώς ντυμένη σαν τη Μαντάμ Σουσού.

Υπάρχουν, βέβαια, σημαντικές αλλαγές με την ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών. Και πρώτη αλλαγή υπάρχει στην **αλλαγή της γραφής**. Από το σκάλισμα της πέτρας, τη γραφή με το φτερό πάνω στον πάπυρο, τη γραφή με την πένα καλλιγραφίας και το μελάνι και την επανάσταση του BIC, ερχόμαστε στη γραφή με το πληκτρολόγιο.

Η χρήση της πληροφορικής στην εκπαίδευση είναι, φυσικά, πολύ σημαντική από πολλές πλευρές. Εκτός από τη νέα γραφή, υπάρχουν και πολλές δυνατότητες που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες. Πραγματικές εκπαιδευτικές δυνατότητες που δεν έχουν καμιά σχέση, όμως, με διαδραστικούς πίνακες και άλλα ανάλογα «τεχνολογικά» κατασκευάσματα που συνεχίζουν την αποτυχημένη «παραδοσιακή» εκπαίδευση. Μερικές από αυτές είναι:

(α) Η κατανόηση της λογικής για την επίλυση ενός προβλήματος, δηλαδή τα **Λογικά Διαγράμματα**. Η βάση του προγραμματισμού στον υπολογιστή για την αντιμετώπιση οποιουδήποτε θέματος είναι η κατασκευή του ανάλογου λογικού διαγράμματος – ουσιαστικά όπως γίνεται (ή θα έπρεπε να γίνεται) και στην καθημερινή μας ζωή (προσωπική και επαγγελματική). Μπορείτε να δείτε μια εικονοποιημένη παρουσίαση ενός άρθρου μου που είχε δημοσιευτεί στην «Καθημερινή της Κυριακής» στις 29/2/1976 στη διεύθυνση: <https://www.youtube.com/watch?v=UWhiejc1vU4>

Δύο χαρακτηριστικά παραδείγματα για τη χρήση των λογικών διαγραμμάτων:

(α) Το 1987 έκανα έναν διαγωνισμό μέσα από το παιδικό περιοδικό ΔΥΟ. Αφού παρουσιάστηκε ένα απλό λογικό διάγραμμα, ζητήθηκε από τα παιδιά να φτιάξουν ένα δικό τους για όποια θέματα ήθελαν. Οι συμμετοχές ξεπέρασαν τις 4.000. Εδώ παρουσιάζεται μια μικρή, αλλά πολύ ενδιαφέρουσα, επιλογή από λογικά διαγράμματα των παιδιών: <https://www.helidoni.info/CompContest.pdf>

(β) Από το 1987 ως το 1994 δίδασκα στα Παιδαγωγικά Τμήματα του Πανεπιστημίου Αιγαίου (στη Ρόδο) τη Χρήση της Πληροφορικής στην Εκπαίδευση. Μεταξύ πολλών άλλων περιέγραφα τρόπους εφαρμογής των λογικών διαγραμμάτων σε καθημερινές εκπαιδευτικές διαδικασίες.

Σε συνεργασία με τη Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης της Ρόδου, τα Παιδαγωγικά Τμήματα, όταν υπήρχε σε κάποιο σχολείο μια έκτακτη απουσία ενός εκπαιδευτικού έστελναν έναν φοιτητή ή μια φοιτήτρια να τον αντικαταστήσει. Αυτό ήταν πολύ χρήσιμο και για τα σχολεία, αλλά και για τους φοιτητές μας που έβλεπαν τη μελλοντική δουλειά τους στην πράξη.

Κάποια φορά (το 1992) μια φοιτήτριά μου πήγε να αντικαταστήσει μια εκπαιδευτικό της Δ' δημοτικού σε ένα σχολείο. Στο μάθημα της γλώσσας το σχολικό βιβλίο είχε ένα κείμενο, στο οποίο περιέγραφε μια ιστορία κάποιας κυρίας, που είχε μια κόρη, και έπρεπε να πάει για μια δουλειά σε έναν δικηγόρο, του οποίου ήξερε μόνο τη διεύθυνση (οδό και αριθμό), αλλά όχι το ακριβές μέρος στο οποίο ήταν το γραφείο του δικηγόρου (και στο οποίο δεν είχε ξαναπάει).

Πήρε, λοιπόν, μαζί της την κόρη της, βγήκε στον δρόμο και σταμάτησε ένα ταξί. Ο οδηγός του ταξί, όμως, δεν ήξερε τη διεύθυνση που του είπε η κυρία και έφυγε. Η κυρία σταμάτησε ένα δεύτερο ταξί και έγινε το ίδιο. Σταμάτησε και ένα τρίτο και έγινε το ίδιο. Τότε η κυρία θύμωσε, πήρε την κόρη της, γύρισε στο σπίτι της και δεν πήγε στον δικηγόρο.

Η φοιτήριά μου σκέφτηκε, λοιπόν, να δείξει στους μαθητές ένα παράδειγμα λογικού διαγράμματος και να τους ζητήσει να φτιάξουν ένα δικό τους που να παρουσιάζει το κείμενο του βιβλίου.

Οι μαθητές δεν είχαν κανένα πρόβλημα για να φτιάξουν το λογικό διάγραμμα, αλλά δεν μπορούσαν να το τελειώσουν. Φυσικά, αφού το τέλος ήταν παράλογο. Δεν παρατάς μια δουλειά που πρέπει να κάνεις γιατί κάποιιοι ταξιτζήδες δεν ξέρουν τη διεύθυνση που τους λες!...

Έτσι άρχισαν να σκέφτονται και να προτείνουν δικές τους λύσεις για το τέλος της ιστορίας – διάφορες λύσεις που είχαν λογική.

Η φοιτήριά μου μας παρουσίασε την άλλη μέρα όλα αυτά που συνέβησαν. Αλλά, δυστυχώς, χρειάστηκαν αρκετά χρόνια για να καταλάβει το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο τον παραλογισμό του κειμένου και να αλλάξει λίγο το τέλος!...

(β) Η χρησιμοποίηση μιας **γλώσσας προγραμματισμού** που θα έχει, όμως, σκοπό όχι την εκμάθηση αυτής καθαυτής της γλώσσας, αλλά την εκμάθηση κάποιων **γνωστικών αντικειμένων** της εκπαίδευσης **με τη βοήθεια αυτής της γλώσσας**. Στο βίντεο (των 50 λεπτών) που μπορείτε να παρακολουθήσετε από την παρακάτω σελίδα θα δείτε όλη την έρευνα για τη «Διδασκαλία της Γεωμετρίας στο Δημοτικό σχολείο με τη γλώσσα Logo» και τα αποτελέσματά της: <https://www.helidoni.info/b23.htm>

Μπορείτε, επίσης, να κατεβάσετε ελεύθερα το αντίστοιχο βιβλίο που περιγράφει την ολοκληρωμένη εφαρμογή αυτής της διαδικασίας στο σχολείο από την παραπάνω διεύθυνση.

(γ) Η δημιουργία από τον εκπαιδευτικό (με τη βοήθεια ενός ειδικού στην πληροφορική) κάποιων μικρών παρουσιάσεων με τα λεγόμενα **πολλαπλά μέσα** (multimedia), όπως για παράδειγμα είχα προτείνει με την εισήγηση που είχα κάνει το 1993 στα Ιωάννινα στο πρώτο πανελλήνιο συνέδριο για την «Πληροφορική στην εκπαίδευση». **Παρουσιάσεις που θα ωθούν τα παιδιά να σκεφθούν δικές τους εφαρμογές.**

Μπορείτε να δείτε αυτή την εισήγηση από τη διεύθυνση:

<https://www.helidoni.info/b21b.htm>

Δείτε, επίσης, την *Εισαγωγή* στο βιβλίο «**Πληροφορική και Εκπαίδευση**»

στη διεύθυνση: <https://www.helidoni.info/InformaticsEra.pdf>

7. Η ιδιότητα του «καθηγητή πληροφορικής»

Τι σχέση έχει ένας άνθρωπος που σπούδασε πληροφορική με την εκπαίδευση; Ξέρουμε, βέβαια, πως αυτή η ιδιότητα «ανακαλύφθηκε» από τους συνδικαλιστικούς φορείς των εκπαιδευτικών για να μην «αναγκαστούν» οι εκπαιδευτικοί να έχουν σχέση με την πληροφορική.

Σκεφτείτε κάτι απλό: Ποιος διδάσκει τη γραφή με το μολύβι; Ένας που ξέρει να κατασκευάζει μολύβια; Ένας που ξέρει τη χημική ουσία του γραφίτη; Όχι. Θέλουμε να τη διδάσκει ένας δάσκαλος. Γιατί το **Word**, τη νέα μορφή γραφής, δεν μπορεί να το διδάσκει ένας φιλόλογος; Τι ξέρει ένας επιστήμονας της πληροφορικής για τις έννοιες που περιλαμβάνονται στη μορφή ενός κειμένου και αναδεικνύουν οπτικά το περιεχόμενό του; Τι ξέρει ένας επιστήμονας της πληροφορικής από παιδαγωγική, ψυχολογία και διδακτική;

Γιατί το **Excel** να το διδάσκει ένας επιστήμονας πληροφορικής και όχι ένας Μαθηματικός;

Γιατί ένα **πρόγραμμα αρχείου** δεν μπορεί να το διδάσκει ένας ιστορικός, δημιουργώντας εξαιρετικά και πρωτότυπα ιστορικά αρχεία για την κατανόηση της εξέλιξης της Ιστορίας; (Ένα παράδειγμα: <https://www.youtube.com/watch?v=TUKzXeBvkSk>)

Γιατί ένας καθηγητής σχεδίου δεν είναι καταλληλότερος για να διδάξει ένα **σχεδιαστικό πρόγραμμα**;

Ο σημερινός «καθηγητής πληροφορικής» θα μπορούσε να είναι ο **σημαντικός βοηθός του σχολείου και των εκπαιδευτικών**. Θα μπορούσε, βέβαια, σε ορισμένα Λύκεια (ανάλογα με την κατεύθυνσή τους) να διδάξει και κάποια στοιχεία διαφόρων γλωσσών προγραμματισμού.

Δείτε και το βίντεο: <https://www.youtube.com/watch?v=UcCpuYv8IwI>

8. Για την κατάργηση της αποστήθισης

Ένα από τα μεγάλα προβλήματα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι η αποστήθιση. Ένα πρόβλημα που θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί με απλό και καθαρό τρόπο αν θέλουμε να σκεφτούμε λογικά.

Η κατάργηση της αποστήθισης, φυσικά, δεν πραγματοποιείται με ευχές, διακηρύξεις ή διαταγές. Ο μόνος τρόπος για να καταργηθεί η αποστήθιση είναι η παροχή της δυνατότητας χρήσης βοηθητικών βιβλίων και σημειώσεων από τους μαθητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στις ενδοσχολικές εξετάσεις και στις πανελλήνιες εξετάσεις για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Αυτό θα αναγκάσει και τις εξετάσεις να σταματήσουν να είναι εξετάσεις αποστήθισης γιατί αλλιώς δεν θα έχουν πια νόημα. Και, φυσικά, θα σπρώξει τους εκπαιδευτικούς να ασχοληθούν με την ουσία των μαθημάτων τους.

Σκεφτείτε πόσο γελοίο είναι «να μηδενιστεί η κόλλα» ενός μαθητή αν πιαστεί στις εξετάσεις με ένα «σκονάκι». Δηλαδή αν ξέρει «απέξω» το «σκονάκι» τότε είναι καλός μαθητής και ξέρει το μάθημα;

Όταν ήμουν φοιτητής της Πολυτεχνικής Σχολής του ΑΠΘ όλοι οι σοβαροί καθηγητές (Νιτσιώτας, Πενέλης κλπ.) μας επέτρεπαν (και μας ενθάρρυναν) να έχουμε μαζί μας στις εξετάσεις όποια βιβλία ή σημειώσεις θέλαμε. Ένας καθηγητής το απαγόρευε απόλυτα και απαιτούσε πλήρη και ακριβή αποστήθιση: ο Κωνσταντίνος Παπαδημητρίου, που ήταν για ένα διάστημα Υπουργός Δημοσίων Έργων της Χούντας. Τυχαίο; Δεν νομίζω.

Όταν δίδασκα στους φοιτητές των Παιδαγωγικών Τμημάτων του Πανεπιστημίου Αιγαίου (στη Ρόδο) με ρωτούσαν ποιες σελίδες από τα βιβλία που τους έδινα έπρεπε να διαβάσουν για τις εξετάσεις. Τους απαντούσα: «Όλες. Και είναι πολλές επίτηδες για να μη μπορείτε να τις αποστηθίσετε. Και στις εξετάσεις εγώ θα σας ρωτήσω για τα συμπεράσματα που βγάλατε διαβάζοντας μία και μοναδική φορά αυτά τα βιβλία».

Και προσπαθούσα να τους εξηγήσω πώς πρέπει να διαβάζουν, λέγοντας: «Ας πούμε πως χθες διαβάσατε ένα μυθιστόρημα. Φυσικά το διαβάσατε μια φορά και μπορείτε να πείτε μια περίληψή του. Μπορείτε να πείτε τι σας άρεσε και τι δεν σας άρεσε, τι ενδεχομένως σας συγκίνησε ή τι σας προβλημάτισε, τι σκεφτήκατε ή τι συμπεράσματα βγάλατε ή τι νομίζετε πως προσπάθησε να κάνει ο συγγραφέας και γιατί ενδεχομένως το έγραψε. Σίγουρα δεν θυμάστε πολλές από τις λεπτομέρειες – θυμάστε, όμως, κάποια πράγματα που σας έκαναν ιδιαίτερη εντύπωση, είχαν για σας μια σημασία».

Τους ήταν πάρα πολύ δύσκολο να διαβάσουν και να σκεφτούν με αυτόν τον τρόπο αφού δεν τον είχαν μάθει ποτέ στο σχολείο...

Η **σταδιακή εφαρμογή** των εξετάσεων με «ανοιχτά βιβλία» μπορεί να ξεκινήσει από το Γυμνάσιο όπου δεν υπάρχει ιδιαίτερη πίεση για τους βαθμούς.

Πάντως **εξαρχής και στο Γυμνάσιο και στο Λύκειο** στις εξετάσεις των Μαθηματικών και της Φυσικής θα πρέπει να καταργηθούν οι ερωτήσεις «θεωρίας». Τα Μαθηματικά και η Φυσική χρειάζονται για να αντιμετωπίσουμε και να λύσουμε τα προβλήματα της καθημερινής και της επαγγελματικής μας ζωής. Η γνώση τους δεν είναι αυτοσκοπός όπως ήταν για τους Ιησουίτες μοναχούς η Γεωμετρία. Άρα η εξέταση θα πρέπει να ελέγχει **αν ο μαθητής μπορεί να επιλύει προβλήματα**. Αν μπορεί να το κάνει σημαίνει πως έχει κατανοήσει τη θεωρία πάνω στην οποία στηρίζεται η επίλυσή τους και δεν έχει κανένα νόημα η αποστήθιση ορισμών, θεωρημάτων, πορισμάτων, τύπων κλπ. Η αποστήθιση δεν λύνει ποτέ κανένα πρόβλημα και, φυσικά, δεν βοηθάει την ανάπτυξη της κριτικής ικανότητας ενός εφήβου.

9. Η ηλεκτρονική βιβλιοθήκη του εκπαιδευτικού

Η ηλεκτρονική βιβλιοθήκη θα στηρίζει τον εκπαιδευτικό στη δουλειά του, θα τον ενημερώνει για τις εξελίξεις της εκπαίδευσης διεθνώς και θα του προτείνει ιδέες χωρίς, όμως, να είναι υποχρεωτική η εφαρμογή τους. Θα περιλαμβάνει δύο είδη αρχείων:

(α) **E-books** για Παιδαγωγική, Εξελικτική ψυχολογία και Διδακτική. Δεν θα περιλαμβάνονται βιβλία για φιλοσοφία, κοινωνιολογία κλπ. – αυτά ανήκουν στις πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες. Στην ηλεκτρονική βιβλιοθήκη του εκπαιδευτικού χρειάζεται να υπάρχουν βιβλία που απαντούν στα τρία βασικά ερωτήματα ενός εκπαιδευτικού: «**Τι θα διδάξω;**», «**Γιατί θα το διδάξω;**» και «**Πώς θα το διδάξω;**». Μερικά παραδείγματα:

<https://www.helidoni.info/Piaget.pdf>

<https://www.helidoni.info/Understand.pdf>

<https://www.helidoni.info/PreMaths.pdf>

<https://www.helidoni.info/Sets.pdf>

<https://www.helidoni.info/Education.pdf>

<https://www.helidoni.info/Istoria.pdf>

(β) **Βίντεο** με ιδέες διδασκαλίας, όπως για παράδειγμα:

<https://www.youtube.com/watch?v=E3-VwamHnJ8>

<https://www.youtube.com/watch?v=WzZOr0m3fLY>

<https://www.youtube.com/watch?v=MiftlR2RPUM>

<https://www.youtube.com/watch?v=6xCgBLcUiwE>

<https://www.youtube.com/watch?v=94ekMGGLxYc>

https://www.youtube.com/watch?v=Fv-RW2_QB10

<https://www.youtube.com/watch?v=WgBWEMvxM4Q>

https://www.youtube.com/watch?v=bxeHjMfU_p8

<https://www.youtube.com/watch?v=MWEcrCnWHO4>

Στην ηλεκτρονική βιβλιοθήκη του εκπαιδευτικού, που θα οργανωθεί και θα ενημερώνεται από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, θα μπορεί να έχει πρόσβαση οποιοσδήποτε ενδιαφέρεται για την εκπαίδευση.

Φυσικά, το βιβλίο του δασκάλου καταργείται, αφού έτσι κι αλλιώς δεν θα υπάρχουν υποχρεωτικά αναλυτικά προγράμματα. Θυμάμαι μια φορά που ξεφύλλιζα το βιβλίο του δασκάλου για τα Μαθηματικά της Δ δημοτικού, το μάτι μου έπεσε σε μια ξεκάρφωτη πρόταση: «**Βάλτε τους μαθητές να ανακαλύψουν τις έδρες ενός κύβου**». Προφανώς οι συγγραφείς κάπου είχαν ακούσει για τη σημασία της ανακάλυψης στη μάθηση, αλλά δεν είχαν ιδέα τι σημαίνει. Ήθελαν, όμως, να δείξουν (ως «προοδευτικοί» άνθρωποι) πως κάτι ξέρουν και έγραψαν αυτή την αρλούμπα.

10. Η εκπαίδευση των καθηγητών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

Τα ελληνικά πανεπιστήμια προφανώς δεν αναγνωρίζουν την εκπαίδευση ως επιστήμη, αφού δεν προτείνουν την οργάνωση τμημάτων Φυσικομαθηματικών, Φιλολογικών κλπ. για την εκπαίδευση καθηγητών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (και όχι μόνο Μαθηματικών, Φυσικών, Χημικών, Φιλολόγων, επιστημόνων Πληροφορικής κλπ. που αφορούν επιστήμονες άσχετους με την εκπαίδευση).

Το να ξέρεις, ας πούμε, ανώτερα Μαθηματικά, δεν σημαίνει πως ξέρεις να διδάσκεις Μαθηματικά στο Γυμνάσιο ή στο Λύκειο. Δεν έχεις καν ασχοληθεί στο πανεπιστήμιο με αυτά τα Μαθηματικά – έχεις μόνο τις μνήμες από τότε που πήγαινες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Και, φυσικά, δεν έχεις ιδέα για τη διαδικασία της μάθησης και την οργάνωση της διδασκαλίας. (Πού να μιλήσουμε και για την πειραματική παιδαγωγική που θεμελίωσε ο Πιαζέ εδώ και τόσα χρόνια!...). Δείτε και τα βίντεο:

<https://www.youtube.com/watch?v=fCwoakt9RWU>

<https://www.youtube.com/watch?v=UcCpuYv8IwI>

11. Σύνδεση της εκπαίδευσης με την παραγωγική διαδικασία.

Εκτός από τα διάφορα τεχνικά-επαγγελματικά λύκεια, είναι αυτονόητο πως σε όλες τις αγροτικές περιοχές θα πρέπει να υπάρχουν ολοκληρωμένα αγροτικά λύκεια και σε όλες τις τουριστικές περιοχές ολοκληρωμένα τουριστικά λύκεια, αφού αγροτική παραγωγή και τουρισμός είναι δύο από τις βάσεις της ελληνικής οικονομίας και της μελλοντικής ανάπτυξης της χώρας. Προσοχή: Η «θεωρία» δεν πρέπει να ξεπερνά το 20% της διδασκτέας ύλης και του χρόνου διδασκαλίας. (Μπορείτε να δείτε ένα παράδειγμα εκπαιδευτικού σκελετού για τουριστικά λύκεια στη σελίδα: <https://www.helidoni.info/b32.htm>).

Στα γενικά λύκεια θα πρέπει να πηγαίνουν μαθητές μόνο μετά από σοβαρές εξετάσεις.

12. Η ριζική αλλαγή νοοτροπίας και στάσης ζωής

Στον σχεδιασμό του προγράμματος θα πρέπει να σκεφτόμαστε πώς θα αλλάξουμε τη νοοτροπία και τη στάση ζωής της ελληνικής κοινωνίας (και φυσικά των εκπαιδευτικών και των μαθητών που επηρεάζονται και από τους γονείς τους) όπως διαμορφώθηκαν μετά το 1980 και σιγά-σιγά με τη δημιουργία του πάρτι.

Επιτρέψτε μου να περιγράψω με λίγα λόγια δύο (από τις πολλές) χαρακτηριστικές προσωπικές εμπειρίες μου που δημιούργησε αυτή η αλλαγή:

<https://www.helidoni.info/Mentality.pdf>

Μπορείτε, επίσης, να δείτε και μια σειρά εκπαιδευτικών σελίδων στο Facebook από τη σελίδα: <https://www.helidoni.info/b251.htm>

Τάσος Ανθουλιάς - Ιούλιος 2018

ΥΓ 1. Μια σύντομη συζήτησή μου με τον Ιωάννη Κακριδή.

Το 1973 ζούσα στη Θεσσαλονίκη και μόλις είχα τελειώσει (με το θράσος της νεαρής ηλικίας - 28 χρόνων) μια μελέτη για τη γενική εκπαίδευση (πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια με ωρολόγια προγράμματα και στόχους ανά μάθημα, τάξη και βαθμίδα) που θέλησα να τη δείξω και να πάρω τη γνώμη κάποιων καταξιωμένων προσώπων.

Με πήγε, λοιπόν, ο φίλος μου Χρήστος Ζαφείρης (πτυχιούχος αρχαιολογίας τότε και στη συνέχεια ένας σημαντικός δημοσιογράφος της Θεσσαλονίκης) να δω τον Ιωάννη Κακριδή και τον Λίνο Πολίτη σε ένα πολύ μικρό γραφείο στο παλιό κτίριο της Φιλοσοφικής Σχολής – η χούντα από την αρχή τους είχε πάψει από καθηγητές.

Ο Ιωάννης Κακριδής ήταν ο Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου επί υπουργίας του Λουκή Ακρίτα στην κυβέρνηση του Γεωργίου Παπανδρέου. Ήταν εκείνος που είχε σχεδιάσει την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1964-65.

Του έδειξα, λοιπόν, τη μελέτη μου με τις προτάσεις μου για τα ωρολόγια προγράμματα (με τα περιεχόμενά τους) και εκείνος μου απάντησε με απόλυτη ειλικρίνεια:

– Αγαπητέ μου νέε, φοβάμαι πως δεν έχω την ικανότητα να κρίνω τη μελέτη σου και τις προτάσεις σου. Θα σου περιγράψω, όμως, τη διαδικασία που έγινε σε εκείνη την προσπάθειά μας για εκπαιδευτική μεταρρύθμιση. Και θα καταλάβεις ποια είναι τα πραγματικά προβλήματα. Για να δημιουργήσουμε το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο χρειαστήκαμε έξι μήνες ψάχνοντας να βρούμε τους κατάλληλους εκπαιδευτικούς για να το στελεχώσουμε. Στη συνέχεια τους χωρίσαμε κατά ομάδες μαθημάτων (Μαθηματικά, Ελληνική γλώσσα κλπ.) και ζητήσαμε από κάθε ομάδα να φέρει ωρολόγια προγράμματα σπουδών (με το βασικό περιεχόμενό τους) για όλες τις τάξεις της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης μέσα σε έξι μήνες. Μετά από έξι μήνες έφεραν τα προγράμματά τους και τότε διαπιστώσαμε πως για να ισχύσουν τα ωράρια που ζητούσε κάθε ομάδα θα έπρεπε το εβδομαδιαίο πρόγραμμα κάθε τάξης να έχει 60 με 70 ώρες. Έτσι γίναμε χασάπηδες και, κόψε από δω, κόψε από κει, περιορίσαμε σε φυσιολογικό αριθμό ωρών τα προγράμματα...

Κατάλαβα, ευχαρίστησα, χαιρέτησα και έφυγα με κατεβασμένο το κεφάλι, γεμάτος απόγνωση...

ΥΓ 2. Μια συνέντευξη του καθηγητή Ψυχοπαιδαγωγικής Ιωάννη Παρασκευόπουλου στον Νίκο Γεωργούλη για το «**Εγκλημα της Εκπαίδευσης**»:

Είχαμε την τιμή να μιλήσουμε με τον Ομότιμο Καθηγητή και Κοσμήτορα του Πανεπιστημίου Αθηνών και να έχουμε μια εναργή εικόνα των απόψεών του για τη σπουδαιότητα και αναγκαιότητα διδασκαλίας των Ψυχοπαιδαγωγικών Μαθημάτων για εκπαιδευτικούς και γονείς.

– Ποια η άποψή σας για το ρόλο του Πανεπιστημίου στην Ψυχοπαιδαγωγική Επιστήμη;

Ι.Π. Στις πολυσυζητημένες εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις, το θέμα της ψυχοπαιδαγωγικής κατάρτισης και επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, καθώς και της ενδο-σχολικής ψυχοπαιδαγωγικής συμβουλευτικής και υποστήριξης των μαθητών βρίσκεται σε χαμηλή προτεραιότητα. Γίνονται βέβαια προσπάθειες από την Πολιτεία με διάφορους θεσμούς επιμόρφωσης, αλλά είναι αποσπασματικές, όχι για όλους τους εκπαιδευτικούς και όχι στον κατάλληλο υπηρεσιακό χρόνο. Συχνά, περισσότερο στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, οι επιμορφωτικές αυτές προσπάθειες εξαντλούνται, μονομερώς, σε θέματα «γνωστικών αντικειμένων» και όχι σε θέματα ψυχοπαιδαγωγικής.

Το πρόβλημα πάσχει στη ρίζα του. Η ψυχοπαιδαγωγική κατάρτιση των εκπαιδευτικών θα πρέπει να γίνεται κατά τη διάρκεια των βασικών σπουδών, από το πρώτο έτος, ώστε να ενσωματώνεται στα διδασκόμενα μαθήματα και να μετουσιώνεται σε πολυδύναμο εσώτερο παιδευτικό αποτύπωμα «ψυχοπαιδαγωγικού εκπαιδευτικού». Δυστυχώς, γίνεται ευκαιριακά σε όποιον (συνήθως μεταχρονολογημένο) εύθετο χρόνο ως πρόσθετο παρακολούθημα, ως επικαλυπτικό «επίχρισμα», με αμφίβολη πρακτική αποτελεσματικότητα. Ευτυχώς, με τις νέες τεχνολογίες, η πρόσβαση στις πηγές είναι εύκολη. Το μήνυμα είναι: **Αυτο-μόρφωση**.

– Ποια η αξία και η αναγκαιότητα διδασκαλίας των Ψυχοπαιδαγωγικών Μαθημάτων για εκπαιδευτικούς και γονείς;

Ι.Π. Το γεγονός ότι υπάρχει έλλειμμα «ψυχοπαιδαγωγικής κατάρτισης» των εκπαιδευτικών, ιδίως της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, είναι πανθομολογούμενο. Οι αρνητικές επιπτώσεις του ελλείμματος αυτού φαίνονται στην όλη συμπεριφορά του εκπαιδευτικού, αλλά κυρίως μέσα στη σχολική τάξη.

Σύγκρινε δύο τύπους των λεγόμενων «καλών» εκπαιδευτικών: ο «παιδαγωγός εκπαιδευτικός» και ο «ευσυνείδητος διδάσκων».

● Στη διδακτική πράξη υπάρχουν, μεταξύ άλλων, δύο διακριτοί πόλοι: α) Οι μαθητές με τα ιδιαίτερα ψυχολογικά χαρακτηριστικά τους και με τις ιδιαίτερες ανάγκες τους για ομαλή προσωπική ανάπτυξη – αυτός είναι ο «ψυχολογικός» πόλος. β) Τα διδασκόμενα μαθήματα με τις ιδιαίτερες απαιτήσεις σε γνώσεις και δεξιότητες για εκμάθησή τους από τους μαθητές – αυτός είναι ο «μαθησιακός» πόλος. Για να είναι η διδασκαλία «παιδαγω-

γούσα», όπως άλλωστε είναι ο κύριος σκοπός της γενικής εκπαίδευσης, ο εκπαιδευτικός πρέπει να υπηρετεί, αρκούντως, και τους δύο πόλους, να είναι δηλαδή «παιδαγωγός εκπαιδευτικός».

- Στη σχολική πράξη, στους αναφερόμενους ως «καλούς» εκπαιδευτικούς, εκτός από τον «παιδαγωγό εκπαιδευτικό», υπάρχει ο «ευσυνείδητος διδάσκων» που, μονομερώς, φροντίζει –και πασχίζει– να υπηρετεί τον ένα μόνο πόλο, τον μαθησιακό πόλο, δηλαδή ο εκπαιδευτικός που θεωρεί ότι το κύριο μέλημά του είναι να εκμάθουν οι μαθητές τις προγραμματισμένες γνώσεις και δεξιότητες, παραβλέποντας τα ιδιαίτερα ψυχολογικά χαρακτηριστικά των μαθητών και τις ιδιαίτερες μαθησιακές ανάγκες και δυσκολίες τους.

Κύριο διαφοροποιητικό χαρακτηριστικό των εν λόγω δύο τύπων εκπαιδευτικού είναι «το ψυχολογικό κλίμα» που διαμορφώνει ο καθένας τους στην τάξη.

Σημειωτέον ότι η μάθηση που διενεργείται σε θετικό ψυχολογικό κλίμα ολοκληρώνεται σε λιγότερο χρόνο, με λιγότερο κόπο και με μεγαλύτερη ενάργεια στη μνήμη.

- Ας συγκρίνουμε τη λειτουργία δύο τάξεων, όπου ο εκπαιδευτικός της μίας είναι «ευσυνείδητος διδάσκων» και στην άλλη είναι «παιδαγωγός εκπαιδευτικός».

α) Στη μία τάξη, οι μαθητές έχουν ήδη μπει στην αίθουσα –μέσα γίνεται η γνωστή «οχλοβοή»– μπαίνει μέσα έγκαιρα ο εκπαιδευτικός, αποθέτει τα διδακτικά του βοηθήματα στην έδρα, απευθύνει στα παιδιά ένα μάλλον απρόσωπο «καλημέρα» και αρχίζει το μάθημα. Τώρα επικρατεί η απαιτούμενη ευταξία, αλλά όμως με υπόστρωμα μια εύθραυστη πειθαρχία.

Ο εκπαιδευτικός αυτός φέρεται μάλλον ως «καλός φροντιστής». Κύριο μέλημά του είναι –και γι' αυτό πασχίζει– να καλύψει, όσο το δυνατόν καλύτερα, όλη την προγραμματισμένη διδακτέα ύλη, παραμελώντας το «πώς» νιώθουν οι μαθητές για όσα λέγονται και πράττονται στην τάξη. Ο εκπαιδευτικός αυτός ενεργεί λες και ο μαθητής είναι λήκυθος για να τη γεμίσει με γνώσεις και δεξιότητες! Το ψυχολογικό κλίμα στην τάξη είναι απρόσωπο, άχρωμο, στερεοτυπικό!

β) Στην άλλη τάξη, ο εκπαιδευτικός έχει φροντίσει ώστε να είναι έγκαιρα στην είσοδο – στην πόρτα της αίθουσας και «να καλωσορίζει» έναν-έναν, ονομαστικά, τους μαθητές, καθώς προσέρχονται στην αίθουσα. Καθ' όλη τη διάρκεια του μαθήματος φροντίζει ώστε κάθε μαθητής, απρόσκοπτα, να διεκπεραιώνει το μαθησιακό του έργο.

Ο εκπαιδευτικός αυτός φέρεται ως «καλός οικοδεσπότης». Προσηνής και καλόγνωμος, η όλη συμπεριφορά του «ήπιων τόνων», με λεπτό πηγαίο χιούμορ. Προτεραιότητά του είναι, μαζί με το καθαρώς διδακτικό έργο, τα πρόσωπα που διδάσκει: το «πώς» νιώθουν οι μαθητές του για ό,τι κάνουν ή δεν κάνουν, δηλαδή για το θυμικό περιβάλημα των όποιων ενεργειών τους μέσα στην τάξη! Το ψυχολογικό κλίμα στην τάξη είναι ένα ευχάριστο περιβάλλον που ενθαρρύνει την ανάληψη δημιουργικών πρωτοβουλιών, τη

συμμετοχικότητα και την παραγωγικότητα, αμείβοντας κάθε επιτυχία και εξομολογώντας κάθε αποτυχία!

- Ο «ευσυνείδητος διδάσκων» έχει «παραδοθεί» στις μονόσημες απαιτήσεις ενός αντιπαιδαγωγικού εξεταστικού συστήματος με τη στείρα αποστήθιση, ικανοποιώντας, συνειδητά ή ασύνειδα, τις προσδοκίες «κοντόφθαλμων» γονέων!
- Ο «παιδαγωγός εκπαιδευτικός» στοχεύει, όπως επιτάσσει και ο σχετικός νόμος, να διαμορφώνει «ολοκληρωμένες προσωπικότητες»!

– *Τι θα διδάξετε το Σάββατο;*

I.Π. Η διάλεξή μου το Σάββατο πραγματεύεται τη δημιουργική σκέψη με έμφαση σε πρακτικούς τρόπους καλλιέργειάς της στο σχολείο και στην οικογένεια. Η δημιουργική σκέψη είναι η ικανότητα του νου μας να αναζητεί και να βρίσκει πολλές – πολλές εναλλακτικές, πρωτότυπες ιδέες-λύσεις στα προβλήματά μας. Αντιπροσωπεύει την ευρηματικότητα, την εφευρετικότητα. Αποτελεί τον καμβά της «πολυπόθητης» καινοτομίας.

Δυστυχώς, ενώ ο νόμος - πλαίσιο για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση ορίζει, από το πρώτο του άρθρο, ότι σκοπός του σχολείου είναι «...να συμβάλλει στην ολόπλευρη, αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των διανοητικών ... δυνάμεων των μαθητών ... και να ζήσουν δημιουργικά», η σχολική πράξη αλλιώς βουλεύεται και αλλιώς πορεύεται. Ασφυκτιά κάτω από ένα αντιπαιδαγωγικό εξεταστικό σύστημα με τη στείρα αποστήθιση και την κενή βαθμοθηρία, ενώ παραμελεί τις παραγωγικές ικανότητες των παιδιών, την κριτική σκέψη και τη δημιουργική σκέψη, που αποτελούν το πολυτιμότερο εφόδιο ζωής για τον νέο στον ραγδαία μεταβαλλόμενο σύγχρονο κόσμο. Είναι και «ασπίδα» στην κατάθλιψη!

Έρευνες έχουν δείξει ότι: «Περί την Δ΄ τάξη του δημοτικού τα παιδιά παρουσιάζουν μια απότομη καταβύθιση στις δημιουργικές τους ικανότητες»! Το φαινόμενο αυτό οι ερευνητές το χαρακτηρίζουν ως «**έγκλημα της εκπαίδευσης**»! Έχουν γίνει προσπάθειες από εμπνευσμένους εκπαιδευτικούς και γονείς για να καλυφθεί το αναπτυξιακό αυτό έλλειμμα. Επιδίωξη είναι να διευρυνθεί η παρέμβαση και να γίνει συστηματικότερη. Στη διάλεξη του Σαββάτου θα παρουσιάσουμε τρόπους - τεχνικές για άρση του εγκληματικού αυτού ελλείμματος, τεχνικές που θα μπορεί ο εκπαιδευτικός –και ο γονέας– να χρησιμοποιεί στην καθημερινή αλληλεπίδραση με τα παιδιά.